

Tantárgy neve:	Európa kulturális régióinak története/BTR-DK-020
Tárgyfelelős:	Doktori programvezető
Tantárgy oktatója:	Medgyesy-Schmikli Norbert PhD habil, Kókai Sándor DSc habil.
Kreditszám:	10
Óratípus:	előadás
A tantárgy céljának rövid ismertetése:	Egy olyan látásmódot adni a doktoranduszoknak, melyben a saját kutatott témáikra vonatkoztatva részletesen megvizsgálhatják a tér szerepét a történelmi folyamatokban. A regionális földrajzi adottságokat, a természeti táj és a kultúrtáj ökológiai és infrastrukturális változásait és ezek helyi és országos társadalomtörténeti kihatását.
Elsajátítandó elméleti ismeretanyag:	<p>Az előadásokon és a kért házi dolgozatban vizsgált szempontok:</p> <ol style="list-style-type: none"> A táj adottságai: Mi az adott térség, illetve népcsoport földrajzi, ökológiai adottsága? Mutassa be a természeti-táji környezet erőforrásainak évszázadokon átívelő emberi hasznosítási lehetőségeit! (pl. domborzat, talajviszonyok, csapadék, éghajlat, növényzet, állatvilág, erdő, ásványkincsek, ásványvíz és fürdők stb.). A közigazgatási határok milyen természeti adottságok mentén és mikor alakultak ki? Hogyan változtak 1000 esztendő alatt? Emberek a tájban: Milyen anyanyelvű és milyen vallású népcsoportok laknak azon a tájon középkorban, valamint a karlócai békétől (1699) napjainkig? Mi az adott népcsoport eredete, honnan és mikor érkeztek, milyen speciális feladatkört (katonaság, kézművesség, kereskedelem, stb.) láttak el, milyen kiváltságokat kaptak? Volt-e önálló közigazgatásuk, az újkor idején kik voltak a földesuraik? Milyen vallású a vizsgált népcsoport? Volt-e vallásváltás a körükben a reformáció és a katolikus megújulás idején? A felekezetiesség hogyan függ össze az identitásukkal az újkorban? Hogyan kapcsolódott össze a szenttisztelet és a helybeliek foglalkozása. A kultúrtáj változása: Hogyan változott a táj az Árpád-kor óta napjainkig? Mik voltak a nagy kultúrtáj-változások? Mikor és miért következtek be? A teljes fejlődésfolyamatot úgy mutassa be, hogy egy-egy történelmi időszak (vagy idősík) jelenségeit vizsgálja, történelmi földrajzi és történelmi (humán) ökológiai megközelítéssel: bányászat, folyamszabályozás, mocsárlecsapolás, kikötő-, vasút- és közútépítés, könnyű- és nehézipar kiépítése, autópályák. <p>Régióközpont-képző tényezők és vonzáskörzet kapcsolata: az emberi tevékenységek tájban megjelenő folyamatai és azokból eredő térszerkezetek is nagyon változatosak ezért fokozottan figyeljen egy-egy nagyobb település vonzáskörzetére az alábbi szempontok szerint. Lehet külön-külön elemezni és komplexitásában értékelni. Melyik település hány tényezővel rendelkezik:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> a. szakigazgatási (pl. kerületi székhely, bányakapitányság, pénzügyigazgatóság stb.) b. vallási (kegyhelyek, egyházi székhelyek [püspökségek, székes- és társaskáptalanok, nagyobb monasztikus vagy koldulórendi szerzetesházak]); c. oktatási (kollégiumok, akadémiák, egyetemek); d. kulturális (nagyobb könyvtárak, nyomdák); e. gazdasági (országos vásártartó helyek, pénzverdék, bányák [a hospesjog miatt döntőek a városfejlődésben], f. közlekedési (vízi átkelő = rév, közúti és vasúti csomópont); g. politikai (vármegyeszékhely, Árpád-kori várispánság központja, koronázó város!) <p>4. Táj és lélek, táj és szellemiség: Az adott régió/táj benépesülésével és gazdasági birtokbavételével meginduló kultúrtáj-teremtő munka eredményeit az együtt élő népek közös alkotásaként és történeti örökségeként értékeljük. A feltárt táj-, nép- és gazdaságtörténet, erősíti nemzeti identitásunkat, honszeretetünket és lokális kötődésünket.</p> <p>5. Gazdasági változások és térszerkezet a 19. századi modernizációban: a mezőgazdasági, ipari termelés fejlődése, fejlődő kapacitáskihasználtság. Új termelési ágak és technológiák kialakulása. A táj és a környezet átalakítása, bekapcsolódás a regionális és globális termelési folyamatokba, kereskedelembe. A hazai termelési viszonyok és szintek összehasonlítása más európai országok termelési szintjével.</p> <p>Magyarországi modernizációs zónák és városhálózat a 20. század elején: Modernizációs tényezők meghatározása, iskolarendszer, ipari termelés, közegészségügy, közlekedés, város(ias)odás és életszínvonal az egyes nagyobb tájegységekben. Migrációs irányvonalak a modernizációs különbségek tükrében.</p>
Elsajátítandó gyakorlati ismeretanyag:	<p>Alapvető kézikönyvek, kéziratok és nyomtatott, országos és regionális térképek ismerete.</p> <p>A doktorandusz rendelkezik az adott tudományterület tárgykörének, általános és specifikus jellemzőinek, legfontosabb irányainak és pontosan kidolgozott határainak, megállapodott és vitatott összefüggéseinek kutatási szintű ismeretével.</p>
A 2-4 legfontosabb kötelező irodalom felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)	<p>BELUSZKY Pál: <i>Magyarország történeti földrajza 1–2</i>. Dialóg Campus, Budapest–Pécs, 2005–2008. ISSN 1418-1274</p> <p>DÖVÉNYI Zoltán (szerk.): <i>A Kárpát-medence földrajza</i>. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2012. ISBN 978-963-05-9281-9</p> <p>KOCSIS Károly (főszerk.): <i>Magyarország Nemzeti Atlasza. 1. Állam és nemzet; 2. Természeti környezet; 3. Társadalom</i>. MTA CSFK Földrajztudományi Intézet, Budapest, 2013–2025. ISBN 978-963-9545-55-7ö (összkiadás) www.nemzetiatlasz.hu</p> <p>A <i>Hungaricana</i> adatbázis térképei: https://maps.hungaricana.hu/hu/ és a <i>Történeti Földrajzi Közlemények</i> folyóirat (2013–) tanulmányai.</p>

<p>A 2-4 legfontosabb ajánlott irodalom felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)</p>	<p>FRISNYÁK Sándor (szerk.): <i>A Kárpát-medence történeti földrajza</i>. Nyíregyháza, 1996. ISBN 963-7170-83-9</p> <p>BERÉNYI István: <i>Adalék az ember és tér viszonyának értelmezéséhez</i>. In: <i>Tájak, régiók, települések térben és időben. Tanulmányok Beluszky Pál 80. születésnapjára</i>. Szerk.: SIKOS T. Tamás–TINER Tibor. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2016. pp. 31–36. ISBN 978-615-5680-27-4</p> <p>KÓKAI Sándor: <i>Bánság: természet, társadalom, gazdaság (1718–2011). Tanulmánygyűjtemény</i>. Nyíregyháza–Kiszombor, 2022. ISBN 978-963-508-985-7</p> <p><i>Kárpát-medence: települések, tájak, régiók, térstruktúrák</i>. Szerk.: GYÖRI Robert–HAJDÚ Zoltán. MTA RKK, Budapest, 2006.</p>	
<p>Elmélet-gyakorlat aránya:</p>	<p>Elméleti óra óraszám:</p>	<p>Gyakorlati óra óraszám: 2</p>
<p>Az alkalmazott oktatási módszerek:</p>	<p>Hagyományos, frontális előadás, elméleti előadás, vizuális és auditív szemléltetőeszközök használata. Magyarázat, szemléltetés, prezentáció az előadások alkalmával. A szakterület sajátosságából adódó relációk fejlesztése.</p>	
<p>Az értékelés módja:</p>	<p>Házi munkaként elkészített lábjegyzetelt, legalább 15 oldalas, továbbá térképekkel ellátott dolgozat, amely összekapcsolja a térbeli gondolkodást és földrajzi vonatkozásokat az adott doktorandusz kutatási témájával, e szemléletmódot adja hozzá. A félévet szóbeli beszámoló zárja, amelyet háromfokozatú értékelés követ.</p>	
<p>Az értékelés kritériuma:</p>	<p>A szóbeli bemutatás során a hallgató meggyőzően bizonyítja az adott témában való felkészültségét és jártasságát. Amennyiben a feladat jellege megengedi úgy egyedi, kreatív megoldásokat is alkalmaz. Fontos, hogy a hallgató rendelkezzen e szakterületen az önálló tudományos kutatáshoz szükséges módszertani ismeretekkel. A doktorandusz képes legyen új problémák azonosítására és adekvát megoldására.</p>	
<p>Miként járul hozzá a tantárgy a doktori iskola képzési programjában tanulási eredményként megjelölt MKKR 8. szintű tanulási eredmények eléréséhez.</p>	<p>Az érdeklődést, a kutatási és tanulási képességet fejleszti az előadás és a számonkérés.</p> <p>Fejleszti a problémaérzékenységet, a kritikus gondolkodást. Kialakítja az európai és a nemzeti értékekhez való viszonyulást regionális tükrökben.</p> <p>A doktorandusz felhasználja önálló munkája során a hazai és nemzetközi adatbázisokat, atlaszokat és történeti statisztikai kiadványokat.</p>	